

Biblioteca Digital

Novetats dels projectes europeus

DECOMATE II - Developing the European Digital Library for Economics

El projecte DECOMATE II ha finalitzat la seva primera fase, durant la qual s'han definit les especificacions del sistema i s'ha preparat la versió de base del programa per poder portar a terme els desenvolupaments acordats.

Hi ha disponibles els informes següents en versions electròniques HTML i PDF, en la web oficial del projecte a l'adreça, <http://www.bib.uab.es/decomat2>

- Analysis of Digital Resources. Es recullen els recursos digitals disponibles localment en cadascuna de les institucions participants i s'analitzen des del punt de vista de la seva idoneïtat per integrar-los en el projecte.
- Scope of Decomate II Contents. S'identifiquen els tipus de materials i de recursos que es volen incloure en el servei i se'n detallen les característiques i les àrees potencialment problemàtiques.
- User Study Design. Informe de la metodologia que cal seguir per recollir informació dels usuaris, tant quantitativa com qualitativa, i establiment d'un calendari preliminar.
- User Requirements, System Architecture and Conceptual Design. Descripcions dels requeriments dels usuaris i del disseny conceptual i de context del sistema.

Núria Gallart
nuria.gallart@uab.es

Lletres no gaire de debò: sobre textos electrònics

En una comunicació presentada l'octubre de 1997, Maurice B. Line¹, una autoritat en el món de la biblioteconomia, definia la informació electrònica com aquella que es guarda i a la qual s'accedeix electrònicament, i distingia entre la tangible (com els CD) i la no-tangible (com la que es troba *on line*, és a dir, «en línia»). Maurice Line avançava una profecia: en els pròxims deu anys, la majoria de revistes i de llibres es publicaran com fins ara, impresos; les altres revistes seran accessibles només o, alternativament, en línia, i els altres llibres només s'imprimiran si es demana. Pel que fa al futur de la informació tangible i no-tangible, recentment E. Abadal² ha assenyalat que, vistos els costos de desenvolupament i comercialització de productes com el CD-ROM (i. e. tangible), les profecies es decanten per la tecnologia en línia o per cable (i. e. no-tangible). Aquesta mena de prediccions ja les havia fet Negro Ponte en el seu famós llibre³; malauradament, moltes de les seves idees perden força davant dels seus imprecisos coneixements sobre els processos de lectura i d'aprenentatge en general.

Si aquestes prediccions es confirmen, sembla clar que parlar d'informació electrònica ens situa en un camí que cada cop serà més ample, més freqüentat i, segons ens asseguren, més ràpid. De moment, aquí ens limitarem als textos electrònics que ens arriben en línia a través d'Internet; més concretament, a través d'una de les seves aplicacions: la WWW. No considerarem les bases de dades sinó simplement els textos, i concretament les monografies, no les revistes ni les obres de referència. Tant les revistes especialitzades com els suplementos o apartats específics d'alguns diaris donen contínuament llistes d'adreces amb textos electrònics; per això no ens sembla tan útil fer la nostra llista (a més, aquestes adreces solen canviar sovint!), com comentar algunes de les que coneixem, i veure'n les possibilitats i les limitacions.

El primer que cal dir és que els textos electrònics a la WWW estan afectats per un problema derivat, precisament, dels seus baixos costos de producció i distribució: la qualitat d'allò que s'hi trobi és molt irregular. Suposem que, quan es va inventar la impremta, el procediment era laboriós i car, i els impressors s'hi pensaven

1. Maurice B. Line. «Electronic Information: Use and Users». A: *VI Jornades Catalanes de Documentació. Cap a la Societat Digital: un Món en Continua Transformació. Barcelona, 23, 24 i 25 d'octubre de 1977*. (Barcelona: SOCADI-COBDC, 1997), p. 25-38.
2. Ernest Abadal Falgueras. «L'edició òptica a Catalunya». *Revista de Biblioteconomia i Documentació* 21 (1997), p. 8-43.
3. Nicholas Negro Ponte. *El mundo digital*. (Barcelona: Ediciones B, 1995), p. 91 i ss.

una mica a l'hora de posar-se a fer un llibre; ara, només cal anar a una llibreria per veure que s'imprimeix qualsevol cosa. Doncs bé, a Internet, el que hi abunda és qualsevol cosa.

Un exemple d'això és el Projecte Gutenberg.⁴ Es presenta amb un eslògan (en anglès): «Trenca les barreres de la ignorància i l'analfabetisme!». És la història típicament americana d'un estudiant jove, Michael Hart, a qui van donar, el 1971, un munt d'hores d'ordinador gratuïtes si presentava un projecte interessant. «Una hora i quaranta-set minuts més tard, va anunciar que el valor més gran creat pels computadors no seria computar, sinó emmagatzemar, recuperar i buscar allò que estava emmagatzemat en les nostres biblioteques»,⁵ i tot seguit es va posar a picar el primer text, que va resultar ser... la Declaració de la Independència (dels EUA). A partir d'aleshores, tothom que en tingués ganes podia (i encara pot) enviar-li qualsevol text, sempre que fos en format electrònic, per tal que pogués ser guardat a costa del munt de dòlars regalat al jove estudiant. Com a conseqüència, no caldria que ningú es mogués de casa si volia llegir els seus clàssics (en anglès): n'hi hauria prou de connectar-se al projecte Gutenberg, i des de la butaca podria llegir, en lliure accés, l'*Eneida* o Jack London.

Vint-i-set anys i un munt de textos més tard, la declaració del jove Hart no resulta prou convincent: no sembla que el valor més gran creat pels computadors siguin els textos electrònics. Certament, el projecte ha topat amb problemes: els drets d'autor, per exemple, tarden a extingir-se i a esdevenir el que els americans en diuen el *public domain*, cosa que exclou la literatura contemporània dels textos de lliure accés; a més, els criteris establerts en el Projecte Gutenberg per classificar els textos no són gaire precisos: *heavy literature* (la Bíblia, Shakespeare, *Moby Dick*, *El paradís perdut*...), *light literature* (*Alicia en terra de meravelles*, *Peter Pan*, les faules d'Isop...) i obres de referència. El resultat és una biblioteca feta sense cap mena de criteri, i de moment (setembre de 1998), la cosa no millora: els últims títols ingressats (*Recent releases*⁶) són *The Art of Lawn Tennis*, de William T. Tilden; *Pollyanna*, d'Eleanor H. Porter, i *The Valley of the Moon*, de Jack London. Ens en podem riure, és clar, però tot plegat no només demostra que sense criteris clars és inútil fer projectes ambiciosos, sinó també que la mateixa idea dels textos electrònics no acaba de quallar.

Recordem els tres avantatges immediats dels textos electrònics que, segons Michael Hart, els donen valor: magatzem, recuperació i cerca. El primer potser és superflu: no sembla que el saber occidental (incloent-hi, amb un cert esforç, *Pollyanna*) superi una possible amenaça d'extinció gràcies als computadors. Això sí:

els homes-llibre de *Fahrenheit 451* de Ray Bradbury ho trobarien una alternativa menys laboriosa. El segon (recuperació per a la lectura o la impressió) semblava una bestiesa fins fa poc, i només els molt optimistes (p. e. l'esmentat Negroponte) s'imaginaven anant a la platja amb una pantalla sota el braç; ni tan sols des del despatx, no m'imagino gaire gent disposada a llegir-se l'*Eneida* a l'ordinador, ni fent-se la imprimir. Aquest panorama està canviant: ja han presentat prototips de llibres electrònics (*e-books*) empreses com SoftBook Press i NuvoMedia⁷, amb una pantalla i un pes total semblants a un llibre de consulta (no exactament de butxaca, encara). Aquest aparell permetrà, mitjançant un mòdem, «descarregar» un llibre des d'una distribuïdora que tingui una pàgina web (Barnes & Noble, la competidora d'Amazon, és al darrere d'un dels projectes). Un cop el llibre dins de l'aparell, podrem disposar-ne com si fos un volum normal i endur-nos-el fins i tot al wàter.

La tercera proposta, la cerca, és la més interessant de moment. Amb el llibre de l'*Eneida* al davant, com podem saber qui diu i en quina ocasió «Timeo Danaos et dona ferentes!»? És veritat que hi ha les concordances, però no totes estan fetes i no sempre són a mà: a la Biblioteca de l'Autònoma, per exemple, hi ha les d'Horaci, però no les de Virgili. Amb això s'obre la utilitat que em sembla més evident dels textos electrònics: la possibilitat de consultar un text com un banc de dades. Gràcies a aquesta aplicació, el projecte Perseus,⁸ per exemple, ens permet fer cerques de moltes menes. Perseus comprèn una selecció de textos de la literatura clàssica en grec o en llatí, amb la corresponent traducció anglesa. Inclou, a més, una base de dades amb bibliografia sobre personatges i llocs que apareixen en aquests textos. D'aquesta manera, en fer la cerca «Timeo Danaos», ens presenta el fragment llatí (*Eneida*, 2. 45), on podem saber què són paraules que pronuncia Laocoont. Si fem la cerca «Laocoon» ens surt un fragment del Pseudo-Apollodoros, on s'hi fa referència, acompanyat d'una bibliografia (no sé dir si completa, però força extensa) comentada que arriba fins a Lessing. Perseus inclou altres bases de dades sobre el món antic: atles, enciclopèdies...

Una altra possibilitat, que combina la cerca i la lectura, és la consulta en línia de textos que, en cas de ser editats, tenen una difícil producció i distribució, com per exemple els manuscrits (ms.). Editar un ms. (no en el sentit de publicar, sinó en el de llegir, interpretar i tornar a imprimir per fer llegibles la redacció

4. <<http://promo.net/>> <<http://promo.net/>> [2 setembre 1998]. Per a les citacions segueixo «Com citar recursos electrònics», d'A. Estivill i C. Urbano, un article que podeu trobar a <www.ub.es/div5/biblio/citae.htm> [juny1998]

5. <<http://promo.net/pg/history.html>>

6. <<http://promo.net/pg/newest.html>>

7. <<http://www.abcnews.com/sections/tech/DailyNews/ebooks/>> [7 juliol 1998]

8. <<http://www.perseus.tufts.edu/>> [maig 1998]

inicial i les correccions posteriors...) és una feina laboriosa, que exigeix una evident sofisticació tipogràfica, cosa que encareix una producció destinada a uns pocs erudits, i això no l'abarateix. L'edició en línia de ms. s'estalvia algunes d'aquestes maniobres tipogràfiques..., i la producció i distribució no tenen res a veure. Si agafem, per exemple, l'edició que el Max Plank Institut ha fet d'alguns ms. de Galileo Galilei (concretament, el 72, de la Biblioteca Nazionale Centrale de Florència) ho entendrem millor. El ms.⁹ és presentat en tres nivells: «general» (facsimil reduït); «de treball» (facsimil de mida foli), amb àrees diferenciades, on es pot fer clic per veure els textos amb més detall, i «d'alta resolució» amb ampliacions. Un quart nivell inclou transcripcions dels textos, reconstruccions dels càlculs i reproduccions de les il·lustracions. A més, hi ha un índex de paraules llatines, italianes, etc.; a més dels annexos amb la història del ms., la bibliografia, etc. Els qui s'hagin hagut d'enfrontar amb una lectura d'un ms. editat sabran que cap edició no substitueix plenament la lectura de l'original o del facsimil. Doncs bé, a falta d'original, aquí tenen el facsimil i l'edició pel mòdic preu d'una visita a Internet. En una recent entrevista publicada (després de 120 pàgines d'anuncis) a la revista nord-americana *Interview*,¹⁰ Alberto Manguel, especialista en història de la lectura, descarta la possibilitat que el llibre desaparegui, com no va desaparèixer el teatre amb el cine ni el cine amb la televisió, i apunta que el fracàs del CD-ROM és degut probablement al fet que els usos actuals són inadequats, com era inadequat usar el cine per filmar teatre. Sembla, doncs, que ens trobem amb unes eines que no sabem encara quin joc donaran: en tot cas, només ho sabrem si les fem servir. Això demana temps, paciència i un cert esperit d'aventura.

Lluís Quintana Trias
Facultat de Ciències de l'Educació

Internet i l'occità

Internet, vet aquí un nom que fa somiar i fantasiar un públic considerable; en canvi, a algunes altres persones els provoca malsons, possiblement a causa d'una al·lèrgia a l'ordinador o per alguns continguts de la xarxa. Evidentment, són massa coneguts els excessos de la xarxa per parlar-ne ací, i, a més, no concerneixen gens ni mica el nostre tema. Un dels parers més raonables en definitiva sobre aquest mitjà de comunicació és més aviat optimista atès que Internet, en alguns casos, és una de les eines més precieuses i eficients per divulgar algunes coses i fets força minoritaris, els quals haurien tingut males penes i un munt de dificultats per ser sentits, escoltats, llegits i entesos amb uns referents tradicionals. Haureu comprès que, al capdavall, ens estem

referint essencialment a les cultures minoritàries o minoritzades, i més específicament aquí a la cultura occitana.

Ací, a l'Arxiu Occità, començarem el nostre pelegrinatge informàtic dos anys enrere, encetant des de llavors una recerca d'informació sobre qualsevol tema relacionat amb l'occità. I d'aquell moment ençà això ha esdevingut, per cert, una mena de dèria, de vegades possiblement un xic obsessiva, però que al capdavall ens nodreix amb una informació que no hauríem pogut obtenir amb els mitjans tradicionals, ja que la informació sobre l'occità va sovint molt difuminada i desconeguda d'una zona a l'altra del mateix país.

Us farem una mena de breu compendi del que podeu trobar a la xarxa.

Entre les coses que s'hi poden trobar sobre llengua i societat volem assabentar-vos de la possibilitat de consultar les pàgines d'*Ousitanio Vivo*, la revista de les valls (*Jas Valadas*) occitanes del Piemont (el límit ver d'Occitània a l'est, ja que massa sovint es diu amb força inexactitud que Occitània s'estén des de Bordeus fins a Niça, negligint, així, aquell bocí de territori on la llengua hi és de les més vives encara): <http://www.cnet.it/~occitania/ousitanio/default.htm>; d'informar-vos sobre les activitats de l'associació d'Occitans a Amèrica, que són ben actius: <http://www.odyssee.net/~occitan/>; d'accedir al Musèu dera Val d'Aran: <http://www.mygale.org/09/simorre/aran/>, o de conèixer Ràdio País, una de les ràdios occitanes, que té la seva programació en occità gascò a tot Gascunya: <http://www.mygale.org/~miquieu/radiopai/>, i, finalment, per als que s'interessen per la creació musical en occità, la Linha Imaginòt: <http://www.mygale.org/09/simorre/linha/>.

Tanmateix, la pàgina imprescindible i que us facilitarà l'accés a tot el que es fa en occità *sul malhum* o la *telaranha* com li diuen, és la pàgina OccitaNet, de l'incansable Matias Van den Bossche, un dels occitans més actius de tota la teranyina: <http://www.mygale.org/09/simorre/oc/>. A partir d'aquest punt, podreu accedir, per exemple, al *Sabaud* (el diccionari de la llengua occitana del GIDILOC), al Servei de la Lenga Occitana, a l'Institut d'Estudis Occitans de París, a algunes receptes de cuina, i tot un enfilall de coses més encara.

Aquells que volen mantenir-se informats tothora sobre les activitats occitanes tenen la possibilitat d'inscriure's a la llista de

9. http://www.mpiwg-berlin.mpg.de/Galileo_Prototype/ [30 agost 1998]. Les inicials MPIWG indiquen el Max Plank Institut für Wissenschaftsgeschichte (és a dir, l'Institut MP per a la Història de la Ciència).

10. Setembre de 1998.